

УДК 339.1

Клепанчук О.Ю.

кандидат економічних наук, доцент,
Львівський національний університет імені Івана Франка

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ВНУТРІШНЬОГО РИНКУ ТА ДЕТЕРМІНАНТИ ЙОГО РОЗВИТКУ

У статті проаналізовано сучасні підходи до визначення категорії «внутрішній ринок», в результаті цього виокремлено три теоретичні підходи: змістовий (конкретизується змістове наповнення поняття «внутрішній ринок»), процесуальний (відображаються суспільні відносини та соціально-економічні процеси, які виникають на внутрішньому ринку) та інституційний (розглядаються інституційні одиниці, які є посередниками між покупцями і продавцями). Сформульовано авторський підхід до визначення цієї категорії. Звертається увага, що внутрішній ринок відіграє дуальну роль, оскільки він системно і комплексно впливає як на стимулювання розвитку, так і безпосередньо на сам розвиток. Проаналізовано основні детермінанти розвитку внутрішнього ринку як об'єкту державного регулювання. Сформульовано авторський підхід до розуміння детермінантів розвитку внутрішнього ринку.

Ключові слова: внутрішній ринок, детермінанти розвитку внутрішнього ринку.

Постановка проблеми. В сучасних економічних умовах внутрішній ринок є відображенням структури та стану економічної системи країни, розвитку її суспільних відносин та соціально-економічних процесів. Внутрішній ринок виник у результаті розвитку товарно-грошових відносин у процесі виробництва товарів та їх обміну. Основою формування та розвитку внутрішнього ринку країни є поглиблення суспільного поділу праці.

В умовах ринкової економіки, в якій домінуючими є товарно-грошові відносини, суспільний поділ праці та його диференціація стимулює подальший ринковий розвиток та активність внутрішньоринкових відносин. Внаслідок значних часових та економіко-соціальних трансформацій товарно-грошові відносини отримали нові ринкові механізми, в результаті чого сформувалося сучасне розуміння товарного ринку, внутрішнього

ринку та загалом ринкової економіки. Проте, основою економічного та ринкового потенціалу держави є стан розвитку її внутрішнього ринку. Такий принцип пріоритетності його розвитку є визнаний у науковій літературі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методологічні засади формування внутрішнього ринку, екзогенні та ендогенні чинники розвитку внутрішнього ринку, проблематику стану та розвитку внутрішніх ринків досліджено у працях сучасних науковців, зокрема Н.І. Балдича [1], В.Г. Бодрова [1], А.Б. Борисова [3], Г.Л. Вознюка [8], В.І. Голикова [24], В.М. Гусєва [1], В.Ю. Дороша [4; 5], М.С. Забєдюка [4], З.Б. Живко [5], А.Г. Загороднього [8], В. Коломойцева [10], В.А. Коноплінського [11], І.М. Копича, В.Д. Лагутіна [12; 14], О.О. Лапко [24], Н.В. Магас [13], А.А. Мазаракі [14], Н.Ю. Мардуса [15], О. Михайленка [16], С.В. Мочерного [6], Т.О. Осташко [25], Л.І. Павлюка [17], О.В. Покатаєвої [18; 19], Н.М. Попадиниць [20; 21], О.В. Потьомкіної [5], О.В. Пустовойта [22; 25], Л.С. Тихолоза [26], В. Точиліна [24; 25], В.І. Федіна [24], Н.В. Якименко-Терещенко [27]. Проте в науковій літературі відсутній єдиний теоретичний підхід, багато теоретичних неточностей та протиріч стосовно визначення суті внутрішнього ринку, основних детермінант його розвитку, дана проблематика потребує розвитку і уточнення.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження, систематизація та узагальнення теоретичних підходів до поняття «внутрішній ринок» та конкретизація основних детермінант його розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розвинутий внутрішній ринок в соціально-економічній системі означає, що товарно-грошові відносини опосередковують майже всі суспільні відносини і взаємозв'язки у цій системі. Його динаміка та ефективність функціонування визначає економічне зростання і впливає на нього, а отже стає домінантою стратегічного розвитку національної економіки.

Внутрішній ринок країни є одночасно її національним ринком, тоді коли всі види наявних галузевих ринків країни є виключно внутрішніми, а національний ринок є їх сукупністю. Національний ринок країни є одночасно її внутрішнім ринком, проте така ситуація можлива лише в закритому ринковому просторі. У відкритій ринковій системі національний ринок держави не є закритим а пов'язаним з міжнародним ринком взаємодією ринкових суб'єктів. Водночас внутрішній ринок країни задовольняє попит на товари та послуги, існуючий на внутрішньому ринку певної країни і відповідно до цього в відкритій ринковій економіці національний та внутрішній ринок є різними функціональними ринками.

У працях провідних вітчизняних науковців пропонується значна кількість авторських визначень поняття внутрішнього ринку, що мають наукову вагу та повно й різнопланово передають багатоаспектність внутрішнього ринкового розвитку та роль внутрішнього ринку у загальноекономічному розвитку країни. Проте як у вітчизняних, так і у зарубіжних вчених немає єдиного трактування поняття «внутрішній ринок». На наш

погляд, можна виділити три підходи до трактування сутності поняття «внутрішній ринок»:

1) змістовий – розширення і конкретизація змістового наповнення поняття «внутрішній ринок»;

2) процесуальний – розглядає соціально-економічні процеси та суспільні відносини, які виникають на внутрішньому ринку;

3) інституційний – розглядає інституційні одиниці, які є посередниками між покупцями і продавцями.

В науковій літературі більшість авторів трактують внутрішній ринок з позицій змістового підходу, звертаючи увагу на територію, де відбувається товарний обмін; такий підхід по суті є традиційним. Так, З. Живко, М. Живко, І. Живко [7, с. 299], Б. Райзберг, Л. Лозовский, Е. Стародубцева [23, с. 11], В.А. Коноплінський та Г.І. Філіна [11, с. 392] визначили внутрішній ринок як товарообіг окреслений рамками державного кордону. А. Борисов [3, с. 115] та А. Азрилян [2, с. 535] звертають увагу, що внутрішній ринок як сферу обігу товарів функціонує всередині країни. А.Г. Загородній та Г.Л. Вознюк ототожили внутрішній ринок із межами національної економіки та визначив його як сферу обертання товарів та послуг [8, с. 792].

Внутрішній ринок, на думку О. Пустовойта, є «сферою товарного обігу окремої національної економіки, де за певного рівня цін відбувається розподіл обмежених виробничих ресурсів, інвестиційних, споживчих товарів і послуг відповідно до попиту домогосподарств на них і на гроші у формі активів» [22, с. 52]. Л.С. Тихоліз під внутрішнім ринком розуміє «обсяги споживання товарів і послуг домогосподарствами, підприємствами, органами державного управління всіх рівнів, що здійснюються через сферу товарного обігу національної економіки» [26, с. 311]. Проте, на наш погляд, обидва трактування є досить вузькими, оскільки ринковий механізм стосується не лише попиту, іншою складовою його є ринкова пропозиція. Крім цього, О. Пустовойт вважає, що лише домогосподарства, які формують попит на внутрішньому ринку, є суб'єктами ринкових відносин.

В.Ю. Дорош і О.В. Потьомкіна внутрішній ринок розглядають «як модель ринкової залежності між попитом, пропозицією і ціною на основі розвитку ринкової конкуренції» [4, с. 73].

С.В. Мочерний вважає, що внутрішній ринок – це продукт суспільного поділу праці та система обміну товарами, послугами й цінними паперами між виробниками та споживачами економічних благ [6, с. 251].

О. Михайленко у своїх дослідженнях розглядає внутрішній ринок як механізм, завдяки якому підприємства-резиденти задовольняють потреби суб'єктів ринку, що знаходяться на певній окресленій території певної країни [16, с. 38]. Наведене визначення значною мірою обмежує розуміння внутрішнього ринку, акцентуючи на участі у економічних відносинах лише підприємств резидентів країни, і не відображає того впливу та значення, яке мають імпортні потоки сировини та виготовленої продукції іноземного виробництва (нерезидентів) на стан та розвиток економіки країни і відповідно

стан її внутрішнього ринку як підприємств-споживачів імпортованої сировини, так і кінцевих споживачів продукції на споживчому ринку країни.

Як правило, з позиції змістового підходу всі трактування є досить вузькими, досить часто взаємозамінними. В економічній літературі зустрічаються більш ширші трактування внутрішнього ринку. Так, В.Ю. Дорош і М.С. Забедюк вважають, що внутрішній ринок, з одного боку, можна представити «як модель ринкової залежності між попитом, пропозицією і ціною на основі розвитку ринкової конкуренції, з іншого – як макроекономічний інструмент відтворення суспільного продукту, за допомогою якого забезпечується динамічний соціально-економічний розвиток країни» [4, с. 96].

З позицій змістового підходу найбільш повне визначення дає Н.М. Попадинець, яка вважає, що внутрішній ринок – це складова макроекономічної системи, яка відображає грошові, товарні і фінансові потоки і розподіл обмежених економічних благ, виробничих ресурсів та інвестиційних товарів; це сфера товарного обігу, що регулюється зі сторони держави і функціонує в межах державного кордону [20, с. 127].

З позицій процесуального підходу В. Коломойцев характеризує внутрішній ринок як сукупність економічних відносин у сфері реалізації продукції, які виникають між товаровиробниками і споживачами [10, с. 272]. В. Точилін, В. Голиков, О.О. Лапко, В.І. Федін визнають внутрішній ринок країни як «систему відносин у сфері товарного обміну і купівлі-продажу товарів та послуг та їх просування від виробника (резидента) до споживача в межах державних кордонів» [24, с. 5]. Зазначимо, що, такі визначення внутрішнього ринку надто звужують його до рівня маркетингових каналів просування та збуту продукції, що не відображає комплексності та масштабності процесів, що відбуваються на внутрішньому ринку держави.

З позицій процесуального підходу Н.М. Попадинець зауважуючи, що внутрішній ринок є основою відтворення як національного продукту, так і всіх економічних процесів в національній економіці, стверджує, що «під внутрішнім ринком розуміється сукупність економічних процесів, на яких підприємства та держава задовольняють платоспроможний попит на товари та послуги власного виробництва, а також на імпорتنі» [20, с. 128]. Таке розуміння сутності внутрішнього ринку є надзвичайно спрощеним.

На думку Л.І. Павлюка, «внутрішній ринок – це складна взаємопов'язана система економічних відносин із забезпечення обміну товарами, грошима, цінними паперами та послугами, які виникають між виробниками та споживачами матеріальних благ і послуг» [17, с. 320].

На галузевій структурі внутрішнього ринку роблять акцент автори колективної монографії «Ринки реального сектора економіки України: структурно-інституціональний аналіз», вважаючи, що внутрішній ринок – це «сукупність галузевих ринків національної економіки, на яких домогосподарства, підприємства і держава задовольняють платоспроможний попит на товари і послуги,

у тому числі імпорتنі» [25, с. 34]. Такий підхід до внутрішнього ринку є надто спрощений, оскільки внутрішній ринок є складною системою і характеризується різноманітними сторонами і економічними процесами.

Інституційного підходу притримується український науковець Н.Ю. Мардус звертає увагу на те, що розвиток і функціонування внутрішнього ринку є обов'язковою умовою стабільного економічного зростання національної економіки, з цих позицій він вважає, що внутрішній ринок – це «децентралізований інституційно-структурований товарообмін, який визначає остаточний вибір (поведінку) учасників ринку під час товарообміну та збільшує мобільність обмежених виробничих ресурсів, що забезпечує їхнє використання найбільш цінним способом для максимального задоволення потреб суспільства в благах» [15, с. 49].

Н.В. Магас наголошує, що «внутрішній ринок – це сфера економічних відносин де відбувається формування інституціональних взаємовідносин між виробниками, продавцями і покупцями(споживачами в межах внутрішнього ринку однієї країни; розподіл обмежених виробничих, інвестиційних, фінансових і споживчих ресурсів відповідно до потреб ринку, які регулюються державними органами влади» [13, с. 74].

О. Покатаєва вважає, що внутрішній ринок охоплює не тільки відносини обміну, але й інституціональні взаємозв'язки і відносини, а також систему інфраструктурних інститутів та інституцій (бірж, комерційних банків, страхових компаній, аудиторських фірм) [19, с. 19]. Науковець розглядає державу як організаційно-інституційну структуру, діяльність якої спрямована на «створення та підтримку соціально визнаних нормативно-ціннісних систем і еталонів соціальної й економічної поведінки (виробництво суспільних благ). Комплексний вплив держави на формування сукупного попиту та пропозиції полягає у розробці заходів, спрямованих на забезпечення здорової конкуренції, базується на принципах взаємодії ринкової конкуренції й державного регулювання ринку» [18, с. 25]. Держава, будучи регулятором ринкових відносин, на внутрішньому ринку держава виступає як на стороні попиту (покупцем при здійсненні державних закупівель), так і на стороні пропозиції (продавець готової продукції, робіт, послуг, які продуковані на державних підприємствах).

Серед теоретичних підходів, на наш погляд, на особливу увагу заслуговує поєднання процесуального та інституційного підходів при розгляді сутності внутрішнього ринку. Так, В. Бодров, Н. Балдич, В. Гусев внутрішній ринок визначають як систему суспільно-економічних відносин та взаємопов'язаних інституцій в сфері товарно-грошового обігу, що опосередковують взаємовідносини між вітчизняними виробниками-продавцями та споживачами-покупцями в межах ринку певної країни [1, с. 12]. Такий підхід до розуміння сутності внутрішнього ринку, виокремлює, розкриває системність цього поняття, внаслідок визначення основних структурних контрагентів ринку в особі продавців та покупців та характеру взаємозв'язків та взаємодії між ними, що підтверджує наявність ознак системності, ринкової взаємо-

дії, як системи закритого типу – всередині країни, так, водночас, і відкритого типу при взаємодії внутрішнього ринку із контрагентами зовнішніх економічних ринків.

З позицій поєднання процесуального та інституційного підходів найбільш широко розглядає внутрішній ринок В.Д. Лагутін, який трактує його як цілісну систему соціально-економічних відносин між покупцями, продавцями та посередниками, пов'язану із рухом товарних та фінансових потоків в межах певної території країни із метою забезпечення потреб суб'єктів ринку у економічних благах, а також «систему соціально-економічних відносин і сукупність інституцій у сфері товарного обігу, що опосередковують взаємовідносини між виробниками-продавцями і споживачами-покупцями на внутрішній території країни» [12, с. 55].

Цю точку зору підтримує Н. В. Якименко-Терещенко, зауважуючи, що внутрішній ринок, з одного боку, «є дзеркальним відображенням стану та характеру функціонування виробничої сфери, а з другого – важливим фактором стимулювання розвитку, удосконалення структури та ефективності національного виробництва» [27, с. 27].

Цю точку зору обґрунтовують в іншій науковій праці А.А. Мазаракі і В.Д. Лагутін, стверджуючи, що «внутрішній ринок – це система економічних відносин і сукупність інституцій у сфері товарного обороту, за допомогою яких здійснюються акти купівлі-продажу товарів для задоволення потреб споживачів на території країни. Внутрішній ринок є економічною формою зв'язку між виробництвом і споживанням, на основі якої забезпечуються продаж товарів і реалізація їх вартості, а отже – і створюються необхідні передумови для розв'язання суперечності між виробництвом і споживанням» [14, с. 6].

Наявність у науковій літературі різноманітних теоретичних підходів до з'ясування сутності внутрішнього ринку є свідченням того, що внутрішній ринок є складним і багатоаспектним поняттям. Тут здійснюється виробництво економічних благ, їх розподіл і споживання, що в кінцевому визначає рівень життя у суспільстві. Динаміка розвитку внутрішнього ринку визначає економічне зростання і перспективи розвитку національної економіки.

Аналіз основних підходів до визначення поняття внутрішній ринок та теоретичних концептуальних засад його функціонування дає можливість сформулювати авторське визначення відповідно до якого внутрішній ринок є сформованою у країні системою фінансово-господарських відносин, механізмом взаємодії та економічних зв'язків між суб'єктами в сфері товарно-грошового обігу, базисом, основою економічного зростання, особливістю якого є дуальний прояв, що здійснює системний і комплексний вплив як на стимулювання соціально-економічного розвитку так і безпосередньо на сам розвиток внаслідок впровадження структурних змін та інституційних реформ як ключових засобів регулювання внутрішнього ринку.

Внутрішній ринок, що функціонує як структурована система взаємодіючих суб'єктів є механізмом, який

використовується для здійснення державного регулювання ринкових процесів, основними засобами якого є структурні зміни та інституційні реформи. Водночас, стан та рівень розвитку внутрішнього ринку є результатом (мірилом, критерієм) важливих параметрів розвитку економіки, таких як обсяги внутрішнього орієнтованого виробництва і споживання, купівельна спроможність населення, зайнятість, доходи населення, задоволення потреб населення і т.д. Його особливість – системний і комплексний вплив як на стимулювання розвитку, так і безпосередньо на сам розвиток – в цьому полягає його дуальна роль, що обумовлює (висуває на перший план) та робить найбільш важливими саме структурні зміни та інституційні реформи як засоби державного регулювання внутрішнього ринку, що здатні активувати й стимулювати процеси ефективного економічного розвитку, внаслідок розбудови та розвитку внутрішнього ринку як складової бази економічної системи держави.

В сучасній науці існують різні підходи та бачення основних джерел та ресурсів ефективного економічного розвитку держави та її внутрішнього ринку. Так, на думку Н. Попадинець [21, с. 125] економічне зростання країни визначається станом та ефективністю функціонування її внутрішнього ринку, і саме внутрішній ринок є головною складовою довготривалого економічного розвитку. Дослідження теоретичних положень формування та розвитку внутрішнього ринку і ринкових відносин окреслили основні детермінанти розвитку внутрішнього ринку такі як: множина форм власності (приватної, державної та інших форм) та реалізація їх інтересів; рівноправність всіх форм власності та їх захищеність законодавством; свобода у виборі форм та напрямків підприємницької діяльності; свобода вибору у здійсненні операцій купівлі-продажу сировини, товарів, послуг; наявність та реалізація суб'єктами ринку власних економічних інтересів в реалізації і придбанні товарів та послуг; впровадження механізмів конкуренції, що можливо за наявності значної кількості продавців і покупців та свободи їх входження та виходу із ринку; ефективність економіки та високий рівень її адаптації до змін технологічних ресурсів, кон'юнктурних змін; державний контроль процесів монополізації ринку та дієвість антимонопольного законодавства, створення на ринку умов вільного конкурентного середовища; впровадження ефективної державної інвестиційної, кредитної, соціальної, фінансової політики, оподаткування із метою регулювання соціально-економічних відносин в країні та стимулювання розвитку внутрішнього ринку; розбудова розвинутої ринкової інфраструктури; створення дієвої системи правового захисту ринкових відносин на внутрішньому ринку.

Основні детермінанти розвитку внутрішнього ринку як об'єкту державного регулювання ємо та повно визначено у праці колективу науковців В. Гейця, А. Даниленко, Е. Лібанової, А. Гриценко, О. Макарової, М. Кизима, І. Єгорова, І. Оdotюка, в якій зазначено, що активізація реального сектору економіки країни та економічне зростання пов'язані у першу чергу із макроекономічною ста-

білізацією, що надасть доступ до зовнішніх економічних ресурсів; структурними реформами та формуванням якісно нового інституційного середовища, впровадженні процесів дерегуляції та спрощення ведення бізнесу; подоланням корупції та захистом власності; впровадженні адміністративно-територіальної реформи і зростанням ролі територіальних громад в державному управлінні, демонополізацією бізнесу і власності і формуванням нових конкурентних ринкових стосунків [9, с. 22].

У дослідженнях О. Покатаєвої [19, с. 19] визначено склад базових елементів інституційної інфраструктури внутрішнього ринку, що визначені автором, як головні елементи його системної трансформації. До них належать: забезпечення приватної власності, відповідальність, свобода контрактів, забезпечення в державі вільної конкуренції, економічні та політичні свободи та організаційна розбудова інфраструктури, спрямована на розвиток внутрішнього ринку. Основними структурними елементами такої розбудови автор вбачає розвиток ринку капіталу та робочої сили, удосконалення антимонопольного та корпоративного законодавства, продовження процесів приватизації, розбудову ринкової інфраструктури, удосконалення податкового законодавства.

Узагальнюючи проведені дослідження, на наш погляд, основними детермінантами розвитку внутрішнього ринку є: активний економічний та соціальний розвиток країни; зростання рівня життя та добробуту населення; впровадження ефективної державної політики розвитку внутрішнього ринку; високі показники зростання ВВП у країні; реалізація державної політики розвитку промисловості, спрямована на стимулювання активності та розвитку реального сектору економіки; збалансована державна політика в економічній, соціальній, зовнішньоекономічній, інформаційній, інноваційній та інших сферах; створення в країні інвестицій-

ного клімату, сприятливого для залучення інвестицій в реальний сектор економіки; удосконалення вітчизняного законодавства і приведення його до норм та стандартів міжнародного законодавства; співіснування та ефективна взаємодія суб'єктів господарювання всіх форм власності (приватної, колективної, державної); дієвість в країні механізмів захисту приватної власності; зростання рівня конкурентоспроможності продукції; розвиненість та дієвість антимонопольного законодавства; верховенство права; гнучкість ціноутворення та здатність суб'єктів внутрішнього ринку впливати на рівень цін; впровадження в країні високих стандартів якості та безпечності товарів; формування та реалізація механізмів державного регулювання внутрішнього ринку; розробка та реалізація проектів та програм державного стимулювання внутрішнього ринку; розвиток механізмів податкового мотивування та стимулювання внутрішнього ринку; визначення і стимулювання в державі пріоритетних напрямів та секторів економіки; активізація реалізації програм імпортозаміщення, забезпечення виробників внутрішнього ринку сировиною та продукцією первинної переробки власного виробництва та інші.

Висновки. Аналіз основних підходів до визначення сутності внутрішнього ринку дав можливість констатувати, що ефективне функціонування внутрішнього ринку країни є однією із найбільш важливих умов соціально-економічного розвитку держави, розбудови її економічної, виробничої системи та ефективного використання продуктивних сил, зміцнення її стійкості та захисту від дії негативних ендегенних та екзогенних факторів, зростання конкурентоспроможності економіки країни та її товаровиробників, формування внутрішніх та зовнішніх фінансово-економічних й торгових відносин та активізації економічного, інноваційного, соціального регіонального та галузевого розвитку.

Список літератури:

1. Бодров В., Балдич Н., Гусев В. та ін. Внутрішній ринок України: теорія та стратегія посткризового розвитку: наук.-метод. розробка / за заг. ред. В. Бодрова. Київ : НАДУ, 2011. 80 с.
2. Большой экономический словарь / под ред. А.Н. Азрилияна. Москва : Фонд Правовая культура, 1994. 528 с.
3. Борисов А.Б. Большой экономический словарь. Москва : Книжный мир, 1999. 895 с.
4. Дорош В.Ю., Забедюк М.С. Формування понятійного апарату категорії «внутрішній ринок». *Економічний форум*. 2017. № 2. С. 93–96.
5. Дорош В.Ю., Потьомкіна О.В. Формування понятійного апарату дефініції «внутрішній ринок». *Економічні науки: Серія «Облік і фінанси»*. 2016. Вип. 13 (49). Ч. 2. С. 69–72.
6. Економічна енциклопедія: у 3 т. / відп. ред. С. Мочерний. Київ : Академія, 2002. Т. 1. 864 с.
7. Живко З., Живко М., Живко І. Словник сучасних економічних термінів. Львів : Край, 2007. 384 с.
8. Загородній А.Г., Вознюк Г.Л. Фінансово-економічний словник. Київ : Знання, 2007. 1072 с.
9. Інноваційна Україна 2020 : національна доповідь / За заг. ред. В.М. Гейця ; НАН України. Київ, 2015. 336 с.
10. Коломойцев В. Універсальний словник економічних термінів: навчальний посібник. Київ : Молодь, 2000. 384 с.
11. Коноплінський В.А., Філіна Г.І. Економічний словник. Тлумачно-термінологічний. Київ : КНТ, 2007. 580 с.
12. Лагутін В. Внутрішній ринок споживчих товарів: теорія розвитку і регулювання: монографія. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2008. 327 с.
13. Магас Н.В. Теоретичні основи дослідження внутрішнього ринку України в умовах глобалізації національної економіки. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. № 18. С. 73–76.
14. Мазаракі А.А., Лагутін В.Д. Внутрішній ринок України в умовах дисбалансів між виробництвом і споживанням. *Економіка України*. 2016. № 4. С. 4–18.
15. Мардус Н.Ю. Формування категоріально-понятійного апарату визначення внутрішнього ринку. *Причорноморські економічні студії*. 2017. Вип. 24. С. 46–49.

16. Михайленко О. Роль внутрішнього ринку у соціально-економічному розвитку країни. *Економіка України*. 2002. № 10. С. 37–42.
17. Павлюк Л.І. Теоретико-методичні особливості функціонування внутрішнього ринку регіону. *Науковий вісник НЛТУ*. 2015. Вип. 25.1. С. 320–325.
18. Покатаєва О.В. Державне регулювання інституціональних трансформацій торговельно-економічних відносин : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня кандидата екон. наук : спец. 08.00.03. Донецьк, 2010. 39 с.
19. Покатаєва О.В. Державне регулювання трансформації торговельно-економічних відносин: інституціональний підхід: монографія. Запоріжжя : Вид-во КПУ, 2009. 408 с.
20. Попадинець Н.М. Внутрішній ринок: підходи до визначення. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2015. Вип. 6. С. 124–129.
21. Попадинець Н.М. Внутрішній ринок продукції лісової промисловості України: проблеми та напрями розвитку : монографія. Львів, ІРД НАН України, 2014. 182 с.
22. Пустовойт О. Внутрішній ринок України: потенційні та реальні можливості впливу на економічне зростання. *Економіка України*. 2007. № 3. С. 50–58.
23. Райзберг Б., Лозовский Л., Стародубцева Э. Современный экономический словарь. Москва : ИНФРА-М, 1996. 496 с.
24. Точилін В.О., Голиков В.І., Лапко О.О., Федін В.І. Галузеві ринки України: оцінка стану та перспективи розвитку: наук. доп. / НАН України ; Ін-т екон. прогнозування / За ред. В.О. Точиліна. К., 2004. 78 с.
25. Точилін В.О., Осташко Т.О., Пустовойт О.В. та ін. Ринки реального сектора економіки України : структурно інституціональний аналіз / за ред. д-ра екон. наук, проф. В. О. Точиліна; Ін-т екон. та прогноз. НАН України. Київ, 2009. 640 с.
26. Тихоліз Л.С. Економічне поняття «внутрішній ринок». *Збірник наукових праць Подільського Державного аграрно-технічного університету*. 2010. Вип. 18. С. 311–316.
27. Якименко-Терещенко Н.В. Стратегічне управління розвитком внутрішнього ринку країни в контексті забезпечення її конкурентоспроможності. *Економічна теорія та право*. 2016. № 2. С. 25–36.

Клепанчук О.Ю. ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К ОПРЕДЕЛЕНИЮ ВНУТРЕННЕГО РЫНКА И ДЕТЕРМИНАНТЫ ЕГО РАЗВИТИЯ

В статье проанализированы современные подходы к определению категории «внутренний рынок», в результате этого выделены три теоретические подходы: содержательный (конкретизируется содержательное наполнение понятия «внутренний рынок»), процессуальный (отражаются общественные отношения и социально-экономические процессы, возникающие на внутреннем рынке) и институциональный (рассматриваются институциональные единицы, которые являются посредниками между покупателями и продавцами). Сформулировано авторский подход к определению этой категории. Обращается внимание, что внутренний рынок играет дуальную роль, поскольку он комплексно влияет как на стимулирование развития, так и непосредственно на само экономическое развитие. Проанализированы основные детерминанты развития внутреннего рынка как объекта государственного регулирования. Сформулировано авторский подход к пониманию детерминант развития внутреннего рынка.

Ключевые слова: внутренний рынок, детерминанты развития внутреннего рынка.

Klepanchuk Olga. THEORETICAL APPROACHES TO THE DEFINITION OF THE INTERNAL MARKET AND THE DETERMINANTS OF ITS DEVELOPMENT

In the paper modern approaches to the definition of the category «internal market» are analyzed. In the scientific article, three theoretical approaches to this concept: the content approach, the procedural approach and the institutional approach are isolated and analyzed. The author's approach to the definition of this category is formulated. The internal market is the system of financial and economic relations established in the country, the mechanism of interaction and economic relations between the entities in the field of commodity-money circulation, the basis of economic growth. The peculiarity of the internal market is a dual manifestation – he makes a systematic and comprehensive impact on stimulating economic and social development as well as directly on development itself. The key means of regulating the internal market is to implement structural changes and institutional reforms. The economic growth of the country is determined by the state and efficiency of the functioning of its internal market, so the internal market is a key component of long-term economic development. The article analyzes the main determinants of the development of the internal market as an object of state regulation. The author's approach to understanding the determinants of the development of the internal market is formulated. The following determinants of the development of the internal market are: different forms of ownership and their equality; freedom of entrepreneurship; realization of own economic interests of market subjects; the introduction of competitive mechanisms; conducting of antitrust activity by the state, creation of a free competitive environment; state stimulation of the internal market, priority directions and sectors of the economy; economic and social development of the country; increase in living standards and welfare of the population; GDP growth in the country; development of industry; balanced state policy in the economic, social, foreign economic, informational, innovative and other spheres; creating a favorable investment climate in the country.

Key words: internal market, determinants of development of the internal market.